

Г.О.Корбут,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент;
А.П.Вискушенко,
кандидат біологічних наук, доцент;
М.С.Памірський,
старший викладач
(Житомирський державний університет)

Структура угруповань прісноводних гастропод (Mollusca, Gastropoda) в умовах Словечансько-Овруцького кряжу

Встановлено видовий склад та структуру комплексів прісноводних черевоногих молосків Словечансько-Овруцького кряжу.

Фауна прісноводних черевоногих молосків більшості регіонів України досліджена відносно добре. Однак є регіони, для яких відсутні дані по цій групі. Одним з таких регіонів є Словечансько-Овруцький кряж. В геологічному відношенні Словечансько-Овруцький кряж неодноразово детально досліджувався [1, 2]. Чисельні дослідження присвячено також рослинному покриву цієї місцевості [3]. Відомості про фауну кряжу дотепер залишаються епізодичними [4]. Щодо видового складу прісноводних черевоногих молосків дані взагалі відсутні. Зважаючи на істотні фізико - географічні особливості цього унікального природного комплексу дослідження видового складу його малакоценозів є досить актуальним.

Матеріал та методи

У ході експедицій 2005-2006 р.р. нами досліджено структуру угруповань черевоногих молосків у основних водоймах кряжу (р.Норинь, р.Словечна, заболочене озеро поблизу с. Н.Велідники). Для збору та обліку чисельності тварин використано загальноприйняті методи [5]. Молосків визначали за таблицями для визначення [6]. Результати дослідження оброблено методами варіаційної статистики (Microsoft Excell 2000).

Результати та обговорення

Виявлено 8 видів цих тварин. Найбільш масовими є представники родини *Lymnaeidae* (*Lymnaea stagnalis*, *L.corvus*, *L.palustris*, *L.ovata*, *L.auricularia*). Менш поширені види родин *Bulinidae* (*Planorbarius corneus*), *Bithyniidae* (*Bithynia tentaculata*) та *Viviparidae* (*Viviparus contectus*) (табл.1).

Таблиця 1.

Густина поселення черевоногих молосків у досліджених біотопах (екз./м²)

Вид \ Біотоп	Заболочене озеро (Н.Велідники)	Бодосковище (р.Словечна)	Р.Норинь
<i>L.stagnalis</i>	11	8	7
<i>L.corvus</i>	2	0	1
<i>L.palustris</i>	3	0	0
<i>L.auricularia</i>	0	3	2
<i>L.ovata</i>	8	2	4
<i>P.corneus</i>	5	6	0
<i>B.tentaculata</i>	0	2	1
<i>V.contectus</i>	0	13	10

Виявлені види за екологічними особливостями розділяються на дві групи. Види, що надають перевагу стоячим водоймам із мулистими донними відкладами і густими заростями водної рослинності (*L.stagnalis*, *L.corvus*, *L.palustris*, *L.ovata*, *P.corneus*). У таких угрупованнях домінуючими видами є *L.stagnalis* та *L.ovata*, а субдомінантом у більшості випадків є *P.corneus*. У проточних водоймах видовий склад молосків істотно змінюється. Тут виявлено *V.contectus*, *B.tentaculata*, *L.auricularia*, *L.stagnalis* та *L.ovata*. Домінуючими видами у цих біоценозах є переважно *V.contectus* та *L.stagnalis* (рис.1).

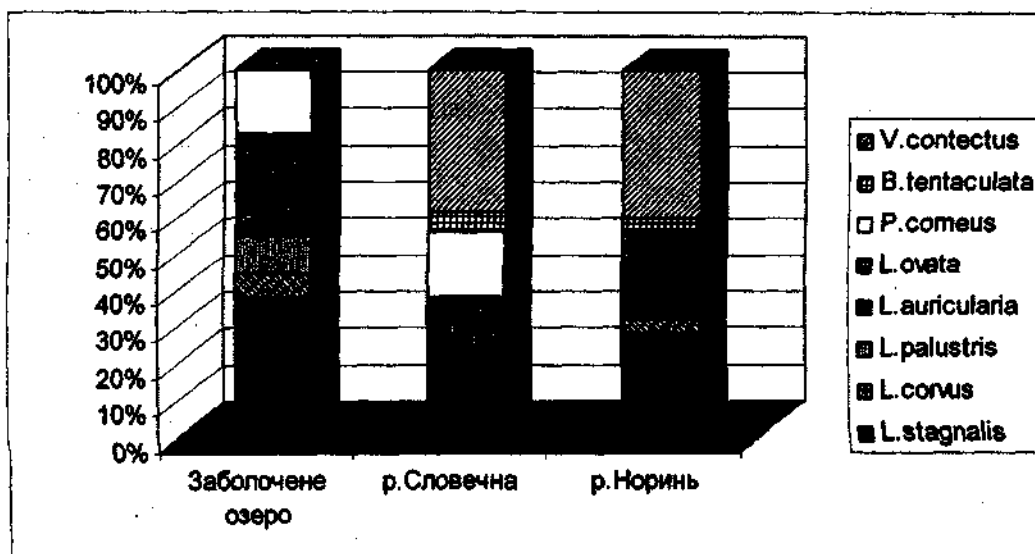

Рис. 1. Видова структура досліджуваних малакоцефалідів (за даними табл. 1).

Висновки

Отже, для Словечансько-Овруцького кряжу характерні два типи угруповань прісноводних червоногих моллюсків. У стоячих водоймах з мулистим донним субстратом утворюються малакоцефаліди на основі стагнофільних представників родин *Lymnaeidae* та *Bulinidae*. У проточних водоймах у структурі малакоцефалідів переважають реофільні представники родин *Viviparidae*, *Bithyniidae* та *Lymnaeidae*. Слід зазначити, що отримані результати не є остаточними, оскільки досліджено лише частину водойм кряжу. Оскільки ця територія постраждала внаслідок аварії на ЧАЕС? актуальною залишається проблема накопичення моллюсками радіонуклідів. Окрім того недослідженими залишаються питання морфологічної та каріологічної мінливості моллюсків в умовах кряжу та інші.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Корбут Г.О., Костриця М.Ю., Вискушенко А.П., Литвак П.Б., Ремезова О.О. та ін. Урал в мініатюрі. – Ж.: Відлуння, 1996. – 241 с.
2. Тутковский П.А. Побережье реки Норина в Овручском уезде. / Тр. Об-ва исследователей Волини. – Т.6. – Житомир, 1911. – 220 с.
3. Смык Г.К., Бортняк Н.Н. и др. В краю ландышей и азалии. – К., 1989. – 212 с.
4. Стадниченко А.П., Вискушенко А.П., Гарбар О.В., та ін. Рідкісні і зникаючі види тварин Житомирщини. – Ж.: Волинь, 2002. – 176 с.
5. Стадниченко А.П. Прудовиковообразные (пузырчиковые, витушковыые, котушковыые). – Киев: Наук. думка, 1990. – 292 с.
6. Gloer P. Subwassergastropoden Nord-und Mitteleuropas. – Conch Books, 2002. – 325 s.

Корбут Г.А., Вискушенко А.П., Памирський М.С. Структура сообществ прісноводных гастропод (Mollusca, Gastropoda) в условиях Словечанско – Овручского кряжа. Установлен видовой состав и структура комплексов прісноводных брюхоногих моллюсков. Словечанско-Овручского кряжа.

Korbut G.O., Vyskuchenko A.P., Pamiirsky M.S. The structure of freshwater gastropods (Mollusca, Gastropoda) communities in the natural conditions of Slovechansko – Ovruchsky ridge. The species composition and structure of freshwater gastropods communities of Slovechansko – Ovruchsky ridge are investigated.